

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI**

Štukljeva cesta 44, 1000 Ljubljana

T: 01 369 77 00

F: 01 369 78 32

E: gp.mddsz@gov.si

www.mddsz.gov.si

Številka: 141-18/2023-2611-59

Ljubljana, 12. 6. 2024

GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE
Gp.gs@gov.si

ZADEVA: Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022 - 2030 v letu 2023 – predlog za obravnavo

1. Predlog sklepov vlade:

Na podlagi četrtega odstavka 27. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17) je Vlada Republike Slovenije na . . . seji dne . . . sprejela naslednji

SKLEP:

Vlada Republike Slovenije je sprejela Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022 – 2030 v letu 2023.

Barbara Kolenko Helbl
GENERALNA SEKRETARKA

Prejmejo:

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Ministrstvo za digitalno preobrazbo,
- Ministrstvo za finance,
- Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport,
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
- Ministrstvo za infrastrukturo,
- Ministrstvo za javno upravo,
- Ministrstvo za kulturo,
- Ministrstvo za naravne vire in prostor,
- Ministrstvo za notranje zadeve,
- Ministrstvo za obrambo,
- Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo,
- Ministrstvo za pravosodje,
- Ministrstvo za solidarno prihodnost,
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje,
- Ministrstvo za zdravje,
- Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve in
- Služba Vlade RS za zakonodajo.

2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:

/

3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:

Luka Mesec, minister za delo, družino socialne zadeve in enake možnosti Igor Feketija, državni sekretar na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti mag. Andrejka Znoj, generalna direktorica Direktorata za invalide Saša Ristić Zvonar, višja svetovalka, Direktorat za invalide		
3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:		
/		
4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:		
/		
5. Kratek povzetek gradiva:		
<p>Vlada Republike Slovenije je na svoji 97. redni seji dne 14. 10. 2021 sprejela Akcijski program za invalide 2022 – 2030. Program obsega trinajst temeljnih ciljev s skupaj 120. ukrepi, ki celovito urejajo vsa področja življenja invalidov, in se nanašajo na obdobje 2022 - 2030. Minister za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je izdal Sklep o imenovanju in nalogah Komisije za spremljanje uresničevanja Akcijskega programa za invalide 2022 – 2030 (v nadaljnjem besedilu: komisija). Komisijo sestavljajo predstavniki resornih ministrstev, strokovnih organizacij, Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije (v nadaljnjem besedilu: NSIOS), drugih invalidskih organizacij izven NSIOS in Zveza društev upokojencev Slovenije.</p> <p>Naloga komisije je, da vsako leto predloži Vladi RS poročilo o izvajanju Akcijskega programa za preteklo leto. Komisija je pripravila poročilo za leto 2023.</p>		
6. Presoja posledic za:		
a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	NE
e)	socialno področje	NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none"> – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij 	NE
7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:		
/		

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki	Znesek za tekoče leto (t)		Znesek za t + 1	
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV:				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
/				
II. Finančne posledice za državni proračun				
/				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
/				

<p>II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:</p> <p>/</p> <p>II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:</p> <p>/</p>	
<p>7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR:</p> <p>Gradivo nima finančnih posledic. (Program ima naravo priporočil na ravni programskih smernic, ki se lahko izvedejo skozi ustrezne programe in finančna sredstva pristojnih ministrstev. Ministrstva se sama odločajo o vključitvi ukrepov v svojo zakonodajo in jih tudi ustrezno predvidijo v svojih finančnih načrtih za posamezno proračunsko leto.)</p>	
<p>8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:</p>	
<p>Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pristojnosti občin, - delovanje občin, - financiranje občin. 	NE
<p>Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skupnosti občin Slovenije SOS: NE - Združenju občin Slovenije ZOS: NE - Združenju mestnih občin Slovenije ZMOS: NE <p>Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani:</p> <ul style="list-style-type: none"> - v celoti, - večinoma, - delno, - niso bili upoštevani. <p>Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani.</p>	
<p>9. Predstavitev sodelovanja javnosti:</p>	
<p>Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:</p>	NE
<p>Gradivo je bilo poslano v pregled nevladnim organizacijam in predstavnikom strokovne javnosti, ki tudi poročajo o izvajanju Akcijskega programa za invalide 2022 – 2030, in sicer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Statistični urad Republike Slovenije, - Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, - Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, - Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, - Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije - Soča, - Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo, - Nacionalni inštitut za javno zdravje, - Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami, - Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije, - Sonček – Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije, - YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa, - Zveza društev upokojencev Slovenije, - Slovenska karitas. 	
<p>10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:</p>	NE

11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:	NE
Luka Mesec Minister	

Prilogi:

- predlog sklepa,
- Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022 - 2030 v letu 2023.

Na podlagi četrtega odstavka 27. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17) je Vlada Republike Slovenije na . . . seji dne. . . sprejela naslednji

SKLEP:

Vlada Republike Slovenije je sprejela Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022 – 2030 v letu 2023.

Barbara Kolenko Helbl
GENERALNA SEKRETARKA

Priloga:

- Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022 – 2030 v letu 2023

Prejmejo:

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Ministrstvo za digitalno preobrazbo,
- Ministrstvo za finance,
- Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport,
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
- Ministrstvo za infrastrukturo,
- Ministrstvo za javno upravo,
- Ministrstvo za kulturo,
- Ministrstvo za naravne vire in prostor,
- Ministrstvo za notranje zadeve,
- Ministrstvo za obrambo,
- Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo,
- Ministrstvo za pravosodje,
- Ministrstvo za solidarno prihodnost,
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje,
- Ministrstvo za zdravje,
- Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve in
- Služba Vlade RS za zakonodajo.

OBRAZLOŽITEV

Vlada Republike Slovenije je na svoji 97. redni seji dne 14. 10. 2021 sprejela Akcijski program za invalide 2022 – 2030 (v nadaljnjem besedilu: API 2022 – 2030). Minister za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je dne 30. 3. 2022 izdal Sklep o imenovanju in nalogah Komisije za spremljanje uresničevanja Akcijskega programa za invalide 2022 - 2030, št. 012-8/2022/25, ki jo sestavljajo predstavniki resornih ministrstev, strokovnih organizacij in Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije, drugih invalidskih organizacij in Zveze društev upokojencev Slovenije.

Poročilo o uresničevanju API 2022 – 2030 v letu 2023 je namenjeno pregledu novosti in kontinuiranih dejavnosti za invalide ter prikazuje stanje invalidskega varstva v Republiki Sloveniji.

Namen API 2022 — 2030 je spodbujati, varovati in zagotavljati polnopravno in enakovredno uživanje človekovih pravic invalidov in spodbujati spoštovanje njihovega dostojanstva. Program obsega 13 temeljnih ciljev in 120 ukrepov, ki celovito urejajo vsa področja življenja invalidov in se nanašajo na obdobje 2022 – 2030.

Cilji API 2022 – 2030:

1. CILJ: ozaveščanje in informiranje
2. CILJ: bivanje in vključevanje
3. CILJ: dostopnost
4. CILJ: vzgoja in izobraževanje
5. CILJ: delo in zaposlovanje
6. CILJ: finančno-socialna varnost
7. CILJ: zdravje in zdravstveno varstvo
8. CILJ: kulturno udejstvovanje
9. CILJ: šport in prostoročne dejavnosti
10. CILJ: versko in duhovno življenje
11. CILJ: samoorganiziranje invalidov
12. CILJ: nasilje in diskriminacija
13. CILJ: staranje z invalidnostjo.

1. CILJ: OZAVEŠČANJE IN INFORMIRANJE

Opis cilja

Z ozaveščanjem in informiranjem širše in strokovne javnosti je treba zagotoviti dojemanje invalidov kot enakovrednih in enakopravnih članov družbe.

Uresničevanje prvega cilja

Pripravljen je osnutek Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031, ki vključuje ukrepe za preprečevanje diskriminacije na podlagi invalidnosti, spola in drugih dejavnikov.

Poročevalci so izpostavili mednarodna prizadevanja za pravice invalidov, boj proti sovražnemu govoru na spletu ter dostopnost do kulturne dediščine. Decembra 2022 se je začela kampanja Ugrizni se v sovražni jezik! proti sovražnemu govoru na spletu. Slovenija v okviru OZN podpira resolucije o pravicah invalidov, sodeluje v razpravah EU glede ter v različnih skupinah, ki delujejo na področju zaščite invalidov. Spodbuja se dostopnost do kulturne dediščine, in sicer z ukrepi za invalidom prijazno infrastrukturo, prilagojene spletne strani in vključujoče programe v muzejih, knjižnicah in gledališčih.

Izvedla se je raziskava o pojavnosti spolnega nasilja in nadlegovanja v kulturi, v okviru katere je bila posebna pozornost namenjena multipli ranljivosti.

2. CILJ: BIVANJE IN VKLJUČEVANJE

Opis cilja

Invalidom je treba omogočiti samostojno izbiro načina življenja, kje, s kom in kako bodo živeli, ter pri tem zagotoviti tako ureditev bivalnega okolja, da bo dostopno vsem ter prilagojeno potrebam invalidov in njihovim družinam.

Za samostojno in neodvisno življenje invalidov mora država, poleg storitev osebne pomoči in osebne asistencije, zagotoviti tudi ustrezne bivalne pogoje na sistemski ravni (omogočiti dostopnost do arhitekturno prilagojenih stanovanj, ki jih zagotavljata država in lokalne skupnosti). Invalidi so pri reševanju svojega stanovanjskega vprašanja soočeni s številnimi izzivi, saj je na prostem trgu malo stanovanj, ki bi bila primerna za kvalitetno bivanje (npr. nedostopnost objekta, ozka vrata, majhna površina kopalnice, nedostopnost balkonov in kletnih prostorov, pomanjkljiva ureditev za osebe s senzornimi oviranostmi). Ob upoštevanju vidikov starajoče se družbe je vidik arhitekturno ustreznih stanovanj še posebej pomemben. Z oblikovanjem minimalnih standardov, ki bi omogočali primerno in varno bivanje v vseh obdobjih življenjskih obdobjih, bi v veliki meri zadostili tudi kriterijem dostopnosti stanovanj za invalide, prav tako pa omogočili ljudem, da ostajajo v svojem domačem okolju tudi v starosti.

Za samostojno življenje je nujno potrebno zagotavljati storitve osebne pomoči in osebne asistencije ter storitve, s katerimi se zagotavlja podpora in pomoč za boljše socialno vključevanje v družbo.

Invalidi ne smejo biti izpostavljeni samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju drugih v svojo zasebnost, družino, dom, korespondenco ali druge vrste komuniciranja.

Uresničevanje drugega cilja

Zakon o spodbujanju digitalne vključenosti (Uradni list RS, št. 35/22, 40/23 in 30/24) v 23.a členu ureja mehanizem za zagotavljanje dostopa do računalniške opreme prek izposoje za državljane Republike Slovenije s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, tudi za osebe s statusom invalida.

Sprejet je bil Pravilnik o spremembah Pravilnika o osebni asistenci.

V letu 2023 sta se izvajala dva projekta na področju deinstitutionalizacije, in sicer v Centru za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem in Domu na Krasu. V letu 2023 sta se začela izvajati tudi projekta E-oskrba na daljavo in Preobrazba varovanih oddelkov v skupnostne oblike oskrbe odraslih in otrok z oviranostmi.

Invalidske organizacije opozarjajo na pomanjkanje dostopnih stanovanj, zlasti izven osrednje Slovenije, in dostopnosti celotne infrastrukture. Poudarjajo pomen invalidskih organizacij pri zagotavljanju storitev v skupnosti, kot so svetovanje, prilagojeni prevozi in programi socialnega vključevanja.

V letu 2023 je bil pripravljen predlog sistemske ureditve pravice do priznanja telesne okvare in invalidnine za telesno okvaro za vse invalide.

3. CILJ: DOSTOPNOST

Opis cilja

Dostopnost je širok pojem, ki ne obsega le dostopa do grajenega okolja in odprave arhitektonskih ovir, temveč tudi dostop do informacij oziroma komunikacij in s tem omogoča invalidu vključitev v širše družbeno okolje oziroma v vse sfere življenja, kot so na primer izobraževanje, zaposlovanje, vključevanje v politično, športno in kulturno življenje ter dostopnost do zdravstvenih, socialnih in drugih storitev. Dostopnost daje invalidom možnost vključevanja v socialno, ekonomsko in politično življenje.

Vlada Republike Slovenije je 27. maja 2021 sprejela Ustavni zakon o dopolnitvi II. Poglavja Ustave Republike Slovenije, po katerem je ustava v 62.a členu dopolnjena s pravico do uporabe in razvoja slovenskega znakovnega jezika. Določa tudi, da svobodno uporabo in razvoj jezika gluhoslepih ureja zakon. Na območjih občin, kjer sta uradna jezika italijanščina ali madžarščina, je zagotovljena svobodna uporaba italijanskega in madžarskega znakovnega jezika.

Uresničevanje tretjega cilja

V letu 2023 je bil sprejet nov Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične javne službe.

Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2016 do 2022 (Uradni list RS, št. 75/16) ni več v veljavi. V pripravi je nova resolucija, v katero bodo po potrebi vključene tudi pravice oziroma potrebe invalidov na področju zaščite in reševanja ob naravnih in drugih nesrečah.

V letu 2023 je bil pripravljen osnutek Smernic dostopnosti javnih stavb kulturne dediščine, v katerih so med drugim navedeni primeri dobrih praks pri zagotavljanju fizične dostopnosti stavb invalidom.

Pripravljena sta bila osnutka Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 in pripadajoči Akcijski načrt 2024–2027 za Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031. Dokumenta predvidevata vrsto ukrepov za izboljšanje dostopnosti, tudi za invalide, med drugim opremljanje javne kulturne infrastrukture ter uporabo orodij umetne inteligence za izboljšanje dostopnosti avdiovizualnega sektorja.

V letu 2023 so poročevalci izvajali več projektov:

- Omogočanje multimodalne mobilnosti oseb z različnimi oviranostmi,
- Prostorska podatkovna podpora upravljanju javnega potniškega prometa – Invalidi v javnem potniškem prometu,
- Prilagojeni brezplačni prevoz gibalno oviranih študentov,
- mednarodni projekt Spaces4All, ki je namenjen analizi dostopnosti ter pripravi predlogov za zagotavljanje dostopnosti potovanj, turističnih objektov oziroma destinacij,
- Govorjeni lahki jezik za družbeno inkluzijo.

Oblikovana je bila delovna skupina za dostopnost informacij, komunikacij in fizične dostopnosti, ki bo pripravila osnutek Strategije za univerzalno dostopnost.

4. CILJ: VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Opis cilja

V Republiki Sloveniji morajo biti v skladu s 56. členom Ustave Republike Slovenije vsem državljanom zagotovljene enake pravice in možnosti izobraževanja in usposabljanja. Izobrazba je pomembna za razvoj človeka in njegovo udeležbo v družbi, za vstop na trg delovne sile in za razvoj osebnih zmogljivosti. Zato morajo biti invalidom dane enake možnosti udeležbe v izobraževalnem sistemu v rednih in posebnih programih na vseh stopnjah in drugih oblikah neformalnega izobraževanja.

Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami je integrirana v vse področne zakone, te pa dopolnjujejo Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami, Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami in Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami ter motnjami v vzgoji in izobraževanju, ki predstavljajo pomemben korak v smeri zagotavljanja pogojev za uresničevanje inkluzivne paradigme. Zakoni vzpostavljajo pogoje za izvajanje kontinuirane pomoči otrokom s posebnimi potrebami v vzgoji in izobraževanju. Na podlagi določila Zakona o osnovni šoli je v Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami urejena možnost izobraževanja oseb z izrazitejšimi motnjami v duševnem razvoju do 26. leta. V ta namen je bil pripravljen Posebni program vzgoje in izobraževanja, ki omenjenemu prebivalstvu omogoča vključevanje v take

izbirne vsebine, v katerih lahko razvijajo znanje, spretnosti in veščine za opravljanje nekaterih enostavnih praktičnih opravil.

API 2022 – 2030 vključuje tudi invalide, ki jih Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami opredeljuje kot otroke z motnjami v duševnem razvoju, slepe in slabovidne otroke oziroma otroke z okvaro vidne funkcije, gluhe in naglušne ter gibalno ovirane otroke in mladostnike.

Uresničevanje četrtega cilja

V letu 2023 so bili posodobljeni učni načrti za prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom pri treh predmetih. Sprejete in objavljene so bile Smernice za pripravo in spremljanje individualiziranih programov za otroke s posebnimi potrebami. Sprejetih je bilo šest pravilnikov, ki se nanašajo na otroke s posebnimi potrebami. Pripravljajo se različne prenovе navodil na področju izobraževalnih programov s prilagojenim izvajanjem. V državni zbor je bil poslan Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli. Pripravljena sta bila osnutek Resolucije o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 in pripadajoči Akcijski načrt 2024–2027 za Resolucijo o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031, ki vsebujeta tudi ukrep, ki predvideva tudi izvedbo javnih razpisov iz kohezijskih sredstev za večanje dostopnosti ranljivih skupin.

V letu 2023 se je nadaljevalo izvajanje dveh pilotnih projektov v dveh centrih za usposabljanje, delo in varstvo, ki sta usmerjena v ciljno skupino otrok in mladostnikov, ki v okviru storitve institucionalnega varstva potrebujejo dodatno specializirano obravnavo.

Izvedenih je bilo več raziskav:

- Zagotavljanje enakih možnosti v izobraževanju za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami,
- Analiza o vključevanju študentov s posebnimi potrebami v višješolsko izobraževanje,
- Umestitev slovenskega znakovnega jezika v šolski sistem,
- Analiza trenutnega modela učenja in poučevanja SZJ in slovenskega jezika ter tolmačenja za gluhe in naglušne,
- Dostopnost turističnih storitev za gibalno ovirane goste: prilagoditve turistične infrastrukture in storitev,
- Terapevtske fitokmetije: razvoj terapevtskih aktivnosti kot podpore dejavnosti zdravstvenega varstva na kmetijah.

V letu 2023 je Slovenija zagotovila okoli 300 prilagojenih gradiv, od tega 19 učbenikov v brajici in zvočnem zapisu ter 16 učbenikov v računalniškem zapisu.

Druge dejavnosti v okviru cilja so bile usmerjene v krepitev vključenosti v programe izobraževanja, nabavo in uvajanja IKT v izobraževalni proces ter podporo invalidom pri vključevanju v vzgojo in izobraževanje na različnih ravneh.

5. CILJ: DELO IN ZAPOSLOVANJE

Opis cilja

Delo in zaposlitev sta za invalide ključnega pomena za samostojno življenje. Invalidom je potrebno zagotavljati delovno okolje, ki je odprto, vključujoče in dostopno. Zato je treba zagotavljati ukrepe, ki bodo zaposlenim in nezaposlenim invalidom omogočali večjo zaposljivost z različnimi programi in usposabljanjem oziroma poklicno in zaposlitveno rehabilitacijo. Delodajalce je treba seznaniti z možnostjo prilagoditve delovnega okolja in delovnega mesta, storitvami podpornega zaposlovanja, spodbudami za zaposlovanje invalidov ter z dobrimi praksami na področju uspešnega in produktivnega vključevanja invalidov, invalide pa spodbujati k dejavnemu iskanju zaposlitve.

Upoštevati je treba Evropsko direktivo 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, ki prepoveduje diskriminacijo zaradi invalidnosti. Cilji te direktive so povečati zaposljivost invalidov glede na število delovno aktivnega prebivalstva, omogočiti, da pridobijo poklic

glede na svoje zmožnosti in sposobnosti, zagotoviti delovno-življenjske razmere, ki bodo vplivale na zmanjšanje možnosti za nastanek invalidnosti, in delovno okolje, ki bo prilagojeno zmožnostim invalida za opravljanje njegovega dela.

Uresničevanje petega cilja

V letu 2023 sta bila sprejeta novela Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki izboljšuje položaj delovnih invalidov, ki imajo priznано pravico do dela s krajšim delovnim časom od polnega in prejemajo delno invalidsko pokojnino.

Sprejeti so bili:

- Sklep o spremembah in dopolnitvah Sklepa o merilih in postopku za določanje višine sredstev za kritje stroškov prilagoditve prostorov in delovnih sredstev ter usposabljanja za ohranitev zaposlitve delovnega invalida,
- Pravilnik o poklicnih boleznih,
- Zakon o začasnih ukrepih za odpravo posledic draginje za najbolj ranljive skupine prebivalstva,
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2023 in 2024.

S 3. avgustom 2023 je začel veljati Zakon o dolgotrajni oskrbi.

Pripravlja se desetletna strategija razvoja socialne ekonomije. Namenjena je oblikovanju politik za pospešitev razvoja vseh subjektov socialne ekonomije, med njimi tudi invalidskih podjetij in zaposlitvenih centrov.

V letu 2023 se je zaključil projekt Zgodnja poklicna in zaposlitvena rehabilitacija v procesu vračanja na delo 2020–2023. Projektni rezultati bodo pripomogli k preprečevanju predčasnega izhoda s trga dela, predvsem oseb, ki so dolgotrajno odsotne zaradi posledic bolezni oziroma invalidnosti.

6. CILJ: FINANČNO-SOCIALNA VARNOST

Opis cilja

Invalidi so še dodatno izpostavljeni tveganju revščine. Potrebno je sprejeti ustrezne ukrepe za socialno varnost, da bi zagotovili ustrezno življenjsko raven invalidov. Pri tem je treba upoštevati, da se invalidi in njihove družine ali bližnji pogosto srečujejo z višjimi stroški, ki nastanejo zaradi invalidnosti.

Državne podpore, torej storitve in denarne prejemke za invalide, bi bilo treba ustrezno poenotiti ali uskladiti z vrsto in stopnjo invalidnosti. Ravno tako bi se morali denarni prejemki usklajevati z rastjo cen življenjskih potrebščin. Programi socialne varnosti naj vključujejo spodbude k opiranju na lastne moči in sposobnosti. Zagotavljajo naj tudi razvoj in financiranje poklicnega usposabljanja in zaposlovanja.

Uresničevanje šestega cilja

V letu 2023 je bil sprejet Zakon o dolgotrajni oskrbi. Zakon v središče obravnave postavlja posameznika s ciljem ohranjanja samostojnosti in zagotavlja oskrbo po meri.

Poročevalci opozarjajo, da se invalidi pogosteje kot drugi prebivalci soočajo z nižjimi dohodki, posledično slabšim ekonomsko-socialnim položajem in socialno izključenostjo. Pozivajo odločevalce, naj med upravičence do denarnih dodatkov vključijo tudi invalidske upokojenke z nizkimi pokojninami in invalide, ki so zaposleni za krajši delovni čas in prejemajo tako imenovano delno invalidsko pokojnino, ki jim ne zagotavlja ustrezne socialne varnosti.

V okviru invalidskih organizacij je bila imenovana interna delovna skupina, katere nalogi sta analiza veljavne ureditve pravice do invalidnine in priprava predloga za poenotenje oziroma ureditev pravice do invalidnine za vse polnoletne invalide.

7. CILJ: ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENO VARSTVO

Opis cilja

Dostop do ustrezne zdravstvene oskrbe in zagotavljanje zdravja morata biti ena od neodtujljivih človekovih pravic. Zdravje in zdravstveno varstvo sta temeljni človekovi pravici. Zato je treba s praviimi ukrepi zagotoviti zdravstveno varstvo vsem, ne glede na zdravstveno, socialno in ekonomsko stanje ali zmožnosti posameznika. Obenem je temeljna dolžnost vsakega posameznika varovanje zdravja in zdravega življenja. Poseben pomen imajo zdravstveni programi obnovitvene rehabilitacije, ki so namenjeni preprečevanju oziroma upočasnjevanju napredovanja invalidnosti, obvladovanju invalidnosti, ohranjanju zdravja in preprečevanju nastanka sekundarnih okvar ali zdravstvenih zapletov.

Upoštevač hiter razvoj medicine je pomembno, da se invalidom omogoči dostop do sodobnih načinov zdravljenja in s tem doseganje najvišje možne ravni zdravja in funkcioniranja.

Invalidom se z Zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju zagotavljata skrb za zdravje in zdravstveno varstvo.

Uresničevanje sedmega cilja

V letu 2023 je bila sprejeta novela Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, s katero je bilo ukinjeno prostovoljno zdravstveno zavarovanje.

Objavljen je bil Zakon o interventnih ukrepih za odpravo posledic poplav in zemeljskih plazov iz avgusta 2023. Posegel je v 43 zakonov.

Sprejeta je bila še naslednja zakonodaja:

- Zakon o interventnih ukrepih na področju zdravstva, dela in sociale ter z zdravstvom povezanih vsebin,
- Uredba o programih storitev obveznega zdravstvenega zavarovanja, zmogljivostih, potrebnih za njegovo izvajanje, in obsegu sredstev za leto 2023,
- Zakon o dolgotrajni oskrbi,
- Spremembe in dopolnitve Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja.

V letu 2023 sta se nadaljevala razvoj in prenova spletnega portala zVEM, ki omogoča državljanom lažji, hitrejši in 24/7 spletni dostop do svojih zdravstvenih dokumentov in podatkov.

8. CILJ: KULTURNO UDEJSTVOVANJE

Opis cilja

Kultura je nedvoumno ena najpomembnejših značilnosti človeka, je njegov svet, v njej se človek razvija in z njo se tudi razlikuje od drugih bitij. Kultura je ogledalo naših vrednot in našega sveta. Zato je treba z ustrežno kulturno politiko omogočiti vsem ljudem enake možnosti dostopanja do kulture in njenega sooblikovanja.

Dosedanji projekti so temeljili na Zakonu o varstvu kulturne dediščine, Zakonu o knjižničarstvu, Zakonu o uresničevanju javnega interesa v kulturi in Zakonu o medijih. S sofinanciranjem projektov in razvojem tehnične infrastrukture država prispeva k večji komunikacijski dostopnosti in večji raznovrstnosti programov, namenjenih invalidom.

Uresničevanje osmega cilja

V letu 2023 se je nadaljevalo izvajanje leta 2021 sprejete Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025, v kateri imata svoji poglavji dve pomembni področji: slovenski znakovni jezik, katerega cilj je razvijanje sporazumevalne zmožnosti v SZJ, ter prilagojeni načini sporazumevanja, katerega cilj je razvijanje in krepitev sporazumevalne zmožnosti različnih skupin prebivalcev.

V letu 2023 je bilo v okviru rednega letnega Javnega razpisa za izbor kulturnih projektov za razširjanje programskih vsebin, namenjenih senzorno oviranim v njim prilagojenih tehnikah, ter za razvoj tehnične infrastrukture, namenjene senzorno oviranim, sofinanciranih 14 projektov, ki jih med drugimi izvajajo tudi invalidske organizacije.

9. CILJ: ŠPORT IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI

Opis cilja

Osnovni namen športnih in prostočasnih dejavnosti je kar najbolj dvigniti psihosomatski status, preventiva, ohranjanje in izboljšanje zdravstvenega stanja, učinkovit počitek in okrevanje, vsebinsko in kulturno bogato izkoriščanje prostega časa. Športne in prostočasne dejavnosti so poleg dobrega učinka na zdravje tudi pomemben dejavnik pri zaviranju in preprečevanju nadaljnjih bolezni.

Zagotavljati je treba uresničevanje ukrepov, ki bodo invalidom pri športu in prostočasnih dejavnostih dajali enake možnosti in izboljšanje kakovosti življenja. Zato jim je treba omogočiti tudi dostop do krajev, v katerih potekajo športne in prostočasne dejavnosti. Šport in prosti čas morata postati sestavni del rehabilitacije invalida, ne glede na vrsto in stopnjo njegove invalidnosti, starost ali raven telesne zmogljivosti, saj je rekreacijo treba prilagajati njegovim posebnim potrebam.

Uresničevanje devetega cilja

V prihodnjem letu se načrtuje sofinanciranje projektov urejanja dostopnosti javnih športnih objektov za invalide.

Štiri invalidske organizacije sodelujejo v projektu GOGO – Gibalno ovirani gore osvajajo, s katerim omogočajo invalidom prilagojene obiske znanih planinskih točk

V letu 2023 je tako kot v preteklih letih na različnih področjih potekalo statusno izenačevanje športnikov invalidov z drugimi športniki.

Poročevalci poudarjajo, da bi bilo posebno pozornost treba nameniti mladim športnikom invalidom, in sicer omogočiti vsem otrokom s posebnimi potrebami inkluzivno vključevanje v športne ure in druge športne dejavnosti v rednem šolskem sistemu in postaviti sistem vključevanja vseh zainteresiranih invalidov v različne športne dejavnosti v okviru klubske dejavnosti.

10. CILJ: VERSKO IN DUHOVNO ŽIVLJENJE

Opis cilja

Verska svoboda posameznika je kot svoboda vesti urejena v 41. členu Ustave Republike Slovenije ter zagotavlja pravico vsakega posameznika do svobodnega izpovedovanja vere in drugih opredelitev v zasebnem in javnem življenju. Invalidi se navkljub svobodi izražanja, ki je ustavno opredeljena, zaradi številnih ovir, s težavo udeležujejo v verskem in duhovnem življenju.

Zato so potrebni ukrepi, ki jim bodo omogočali enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju. Pri tem je treba zagotavljati, da se lahko vključujejo v verske in duhovne skupnosti v svojih lokalnih skupnostih ali širšem okolju.

Uresničevanje desetega cilja

Duhovna oskrba invalidom je omogočena v vseh oblikah institucionalnega varstva za starejše. Oskrbovancem v socialnovarstvenih zavodih, ki izvajajo institucionalno varstvo, se verska duhovna oskrba, če se zaradi starostnih in zdravstvenih težav ne morejo udeleževati obredov zunaj zavoda, zagotavlja v skladu s predpisi ministra, pristojnega za socialno varstvo. Prostorske in tehnične pogoje za versko duhovno oskrbo zagotavljajo tudi bolnišnice.

11. CILJ: SAMOORGANIZIRANJE INVALIDOV

Opis cilja

Invalidi se samoorganizirajo v invalidskih organizacijah in drugih oblikah. V invalidske organizacije se prostovoljno združujejo interesno povezani invalidi in njihovi zakoniti zastopniki, da ugotavljajo, zagovarjajo in zadovoljujejo posebne potrebe invalidov ter zastopajo njihove interese. Cilji delovanja invalidskih organizacij za doseganje kakovosti življenja invalidov so:

- uveljavljanje človekovih pravic invalidov,
- opozarjanje na načelo nediskriminacije invalidov,
- spodbujanje vključenosti invalidov v družbeno življenje,
- prispevanje k ozaveščanju javnosti,
- sodelovanje pri preprečevanju in odpravljanju ovir itd.

Pri zastopanju interesov posameznih in skupnih vsebin invalidov je treba invalidskim organizacijam, v skladu z Zakonom o invalidskih organizacijah, zagotavljati krepitev stalne svetovalne in predstavniške vloge na državni, regionalni in lokalni ravni. Zakon opredeljuje tudi vlogo nacionalnega sveta invalidskih organizacij.

S sistemskimi ukrepi je treba zagotavljati trajna, zadostna in neodvisna sredstva za delovanje invalidskih organizacij.

Uresničevanje enajstega cilja

V postopku je priprava predloga spremembe Zakona o invalidskih organizacijah, s katero se bosta uredila status in sofinanciranje delovanja Nacionalnega sveta invalidskih organizacij.

Poročevalci opozarjajo na nujnost doslednega spoštovanja načela »Nič o invalidih brez invalidov«, torej o obveznosti posvetovanja s predstavniki invalidov v vseh procesih odločanja o zadevah, ki vključujejo invalide. Opozarjajo na pomen zagotavljanja trajnih in zadostnih sredstev za samoorganiziranje invalidov v invalidskih organizacijah ter za izvajanje njihovih posebnih socialnih programov. Potrebno je zagotoviti posebna sredstva za samozagovorništvo invalidov v njihovih organizacijah ter financiranje nalog, ki jih te izvajajo v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov.

12. CILJ: NASILJE IN DISKRIMINACIJA

Opis cilja

Poleg fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja in zanemarjanja ali zlorabe, čemur so invalidi večkrat izpostavljeni, se kot nasilje šteje tudi vsako diskriminacijsko razlikovanje zaradi invalidnosti ter izključevanje ali omejevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin na vseh področjih življenja. Invalidi so ravno zaradi svojih posebnih ovir, ki so posledica gibalnih, senzornih ali komunikacijskih okvar in motenj v duševnem razvoju, zelo ranljiva skupina. Nujen predpogoj za preprečevanje diskriminacije in nasilja je, da so s pojmom in vsebino diskriminacije seznanjeni tako invalidi kot celotna družba ter da v družbi vlada ničelna toleranca do nasilja, zato so za doseganje tega cilja izjemnega pomena ustrezne izobraževalne in aktivnosti ozaveščanja ter programi na vseh nivojih izobraževanja.

Pomoč države, lokalnih skupnosti in socialnih mrež nevladnega sektorja je nujno potrebna. Varstvo osebne nedotakljivosti mora biti invalidom zagotovljeno tudi pri prisilni hospitalizaciji in neprostovoljnem

zdravljenju. Posebno pozornost pri uresničevanju tega cilja je treba usmeriti na ženske, starejše in otroke.

Uresničevanje dvanaajstega cilja

V letu 2023 je bil pripravljen predlog Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami.

Invalidske organizacije v okviru svojih posebnih socialnih programov in dejavnosti skrbijo za informiranje in ozaveščanje invalidov in njihovih svojcev.

Poročevalci opozarjajo, da v varnih hišah ni zagotovljenega dovolj prostora za invalide. Tudi obveščanja o pravicah in možnosti ukrepanja v primeru nasilja je premalo.

13. CILJ: STARANJE Z INVALIDNOSTJO

Opis cilja

Nekateri z invalidnostjo živijo vse svoje življenje, druge prizadene šele proti koncu življenja, oboji pa imajo skupno starost in invalidnost ter mnogokrat neenakopravne življenjske, delovne in druge pogoje. Staranje prebivalstva se tudi v Republiki Sloveniji občutno povečuje in zaseda pomembno mesto v državni politiki pri zagotavljanju ustreznih možnosti za starajoče se prebivalstvo.

Sprejemati je treba ustrezne in učinkovite ukrepe, s katerimi bi država omogočila starejšim in starajočim se invalidom doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Treba je krepiti medsebojno pomoč in medgeneracijsko sodelovanje. Organizirati, krepiti in širiti je potrebno storitve v zvezi z zdravjem, zaposlovanjem, izobraževanjem in socialnim varstvom, vključno s celovito rehabilitacijsko storitvijo in storitvami socialnih služb.

S tem pa je povezano zagotavljanje in uresničevanje ukrepov, ki bodo vzpostavili ustrezno institucionalno varstvo ali pomoč na domu, dolgotrajno oskrbo, spodbujali samopomoč in podporo družine ter ne nazadnje zagotovili usposabljanje strokovnim delavcem. Pri tem pa morajo usklajeno delovati država, stroka in nevladne organizacije.

Uresničevanje trinajstega cilja

Slovenija na mednarodnih forumih spodbuja in podpira obravnavo varstva in uveljavljanja človekovih pravic in dostojanstva starejših, tudi starejših z invalidnostjo.

Poročevalci poročajo o sodelovanju z organizacijami na vseh ravneh, ki zastopajo starejše, tudi starejše invalide. Opozarjajo tudi na slab ekonomski položaj upokojencev, med njimi tudi invalidov, na kar kažejo opravljene analize in raziskave. Opozarjajo na pomanjkanje zadostnih storitev pomoči na domu in drugih oblik dolgotrajne oskrbe v skupnosti. Skrbi jih obseg pomoči, ki je predviden v Zakonu o dolgotrajni oskrbi.